

Krag-Jørgensen i Boerkrigen.

Af Ib Nordentoft Andersen

Et fotografi af Boer generalen Tobias Smuts fik undertegnede til at spærre øjnene op, for det gevær han stod og lænede sig op af var tydeligvis en Krag-Jørgensen. Men alle med kendskab til Boerkrigen 1899-1902 ved jo, at disse hårdføre farmere fra Sydafrikas højlandsplateau var bevæbnede med 7mm Mauser rifler, så hvad lavede et skandinavisk våben nede på sydspidsen af Afrika?

General Tobias Smuts (han er ikke i familie med Feltmarskal Jan Smuts) med en norsk Mod. 1894 Krag-Jørgensen. Ved nærmere studie af billedet kan man se overskæftet der anvendtes på de amerikanske og norske versioner af riflen, men ikke på den danske på grund af løbs-skappen. Desuden ses den typisk norske udskæring i skæftet, der gjorde det lettere at betjene magasinspærren med handsker. Det vides at Smuts riffel havde serie nummer 124 og var fremstillet af ÖWG i Steyr i 1896.

Det er rigtigt, at de to Boer republikker, Transvaal (Zuid Afrikaansche Republiek ZAR) og Orange Fristat (Oranje-Vrijstaat) under modelbetegnelsen 1895 og 1896, havde indkøbt et større antal lettere modificerede Mauser Mod -93 rifler i 7x57mm i løbet af sidste halvdel af halvfemserne, men modsat den almindelige opfattelse, var det langt fra den eneste riffelmodel de havde til rådighed, ja, faktisk udgjorde de totalt ca. 47.000 Mauser rifler kun omkring halvdelen af deres arsenal. Den resterende halvdel bestod ikke alene af en meget lang og varieret liste med kendte navne som Lee-Metford/Enfield, Mannlicher, Vetterli, Martini-Henry og Winchester 1873/76 i spidsen, men også næsten ukendte rifler som Kropatscheks og Guedes blev indkøbt som erstatning for de gamle jagtgeværer der ellers var farmernes standartvåben.

Historien bag Krag-Jørgensen riflerne tilstedeværelse under konflikten er stort set ukendt og selve antallet er der også tvivl om, da der gættes på tal mellem 100 og op til 1000, men 300 anses for det mest sandsynlige. De få rifler der deltog i krigen afspejles da også i det begrænsede antal der har overlevet til i dag, hvor kun tre findes på Sydafrikanske museer og måske yderligere fem i private samlinger.

Da truslen om krig begyndte at tage til i sidste halvdel af 1890erne prøvede alle våbenhandlere og agenter naturligvis at få deres del af kagen og blandt de særligt aktive var en norsk Krag-Jørgensen agent Sigvald Larsen, der efter alt at dømme arbejdede for Österreichische Waffenfabriks-Gesellschaft i Steyr. Krigsforberedelserne kom rigtig i gang efter Cecil Rhodes og Leander Starr Jameson forfejlede forsøg på at angribe og erobre Transvaal Boernes område med de nystartede og meget rige guldminer på Witwatersrand ved Johannesburg i nytåret 1895/96. Efter briternes pinlige fiasko begyndte General Kommandant Piet Joubert at indkøbe våben til forsvar af republikken, hvilket også bragte ham i kontakt med våbenhandlere i de engelske modstanderes Cape Colony.

Sigvald Larsen prøvede energisk at overbevise Joubert om Krag-Jørgensen riflens fortrin, men Boeren havde ikke megen tiltro til 6,5x55 patronens brugbarhed, og med typisk baggrund i jagterfaring fra den afrikanske bush, foretrak han tungere kalibre. Det lykkedes dog Larsen at få en kontrakt for 100 rifler og 25.000 patroner.

Riflerne var produceret af ÖWG Steyr og leveredes gennem våbenhandler Stein & Hunter fra den engelske Cape koloni. Denne våbenhandler havde åbenbart ingen problemer med deres loyalitets samvittighed, da de også leverede flere tusinde ÖWG fremstillede Guede rifler til den anden Boer republik; Orange Fristat. De hundrede rifler blev fremstillet i 1896 og er stemplet STEYR. De seks rifler fra denne serie hvor man har kendskab til serienumre ligger de mellem 69 og 165, men da de ikke har norske stempler af nogen art er det umuligt at vide om handlen skete med norsk godkendelse, eller faktisk er illegalt leveret bag nordmændenes ryg.

Riflen på Sydafrikas Nationale Museum for Krigshistorie i Johannesburg er ikke fra den oprindelige kendte serie på hundrede rifler da den har serienummer 4001 og er fra 1897. Jeg så den midt i firserne, men kan desværre ikke sige om dens "patina" skyldes feltbrug eller dårlig opbevaring. Hvordan den og de andre med højere numre er kommet ind i landet vides ikke, men nogle kunne jo være privatkøbt som jagtvåben (muligt, men næppe sandsynligt grundet kalibren) eller yderligere militære leverancer via Stein & Hunter.